

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Postul Mare pe înțelesul tuturor / ed. îngrijită
și note de pr. Eugen Drăgoi. – Galați: Partener, 2011

ISBN 978-973-1914-11-4

I. Drăgoi, Eugen (ed.)

264-941.4:281.95

NOȚIUNI GENERALE DESPRE POSTUL PĂRESIMILOR¹

Postul Paștilor, Păresimile sau Patruzecimea, adică postul dinaintea Învierii Domnului, este cel mai lung și mai aspru dintre cele patru mari posturi ale Bisericii Ortodoxe. De aceea, în popor este numit, în general, *Postul Mare*. El a fost orânduit de Biserică pentru pregătirea catehumenilor, care urmau să primească Botezul la Paști și ca un mijloc de pregătire sufletească a credincioșilor pentru întâmpinarea cu vrednicie a comemorării anuale a Patimilor și a Învierii Domnului; totodată, ne aduce aminte de postul de patruzeci de zile ținut de Mântuitorul înainte de începerea activității Sale mesianice (Luca 4, 1-2), de unde i s-a dat și denumirea de *Păresimi* (de la latinescul *Quadragesima*) sau *Patruzecime*.

1. Prelucrare după pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, București, 1993, p. 254-258.

Unii dintre părinții Bisericii, precum Fericitul Ieronim și Sf. Leon cel Mare, consideră Postul Paștilor de origine apostolică, însă în primele trei secole, durata și felul postirii nu erau uniforme peste tot. Bunăoară, la Ierusalim, în sec. IV se postea timp de opt săptămâni înainte de Paști, pe când în Apus, în aceeași vreme, se postea numai patruzeci de zile.

Începând de pe la sfârșitul secolului al III-lea înainte, Postul cel Mare a fost împărțit în două perioade distincte, cu numiri diferite: *Postul Păresimilor* (*Patruzecimii*) sau postul prepascal, care ținea până la Duminica Floriilor, având o durată variabilă, și *Postul Paștilor* (postul pascal) care ținea o săptămână, adică din Duminica Floriilor până la cea a Învierii, fiind foarte aspru. Abia în secolul al IV-lea și anume după uniformizarea datei Paștilor, hotărâtă la Sinodul I Ecumenic, Biserica de Răsărit a adoptat definitiv vechea practică, de origine antiohiană, a postului de șapte săptămâni, durată pe care o are și astăzi. După disciplina ortodoxă, se lasă sec în seara Duminicii Izgonirii lui Adam din rai (a Lăsăturii sec de brânză, adică Duminica iertării)

și postim până în seara sâmbetei din Săptămâna Patimilor, inclusiv.

În vechime, ultima dintre cele șapte săptămâni de post deplin, adică săptămâna dintre Florii și Paști, pe care o numim a *Sfintelor Patimi*, nu era socotită în Postul Păresimilor, ci se socotea aparte, sub denumirea de *Săptămâna Paștilor*, a „Paștilor” în sensul original al cuvântului, adică Paștile Crucii sau al suferinței Domnului.

Denumirea de *Păresimi* sau Patruzecime se întâlnește prima dată în *canonul 5 al Sinodului I Ecumenic*, când se vorbește de data când trebuie să se țină sinoadele mitropolitane². Ea era perfect justificată pentru cele șase săptămâni care constituiau în vechime Postul cel Mare sau al Păresimilor și care se considera încheiat în Vinerea lui Lazăr (vinerea dinaintea Floriilor), Sâmbăta lui Lazăr și Duminica Floriilor fiind socotite praznice aparte.

Cântările Triodului înseși mărturisesc aceasta, precum citim la slava de la stihoavna Utreniei din vinerea

2. Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, note și comentarii, Sibiu, 1991, p. 82.

săptămânii Floriilor: „Săvârșind aceste patruzeci de zile de suflet folositoare, cerem să vedem și Sfântă Săptămâna Patimii Tale...”³. Durata de 40 de zile a Postului Paștilor se întemeiază pe o tradiție vechi-testamentară, de atâtea ori atestată când e vorba de cercetarea și pregătirea sufletului prin măsuri divine: potopul, care trebuia să spele pământul de păcate, a ținut 40 de zile și 40 de nopți (Facerea 7, 11-17); patruzeci de ani au mâncat evreii mană în pustie, înainte de a ajunge în pământul făgăduinței (Deut. 7, 7 și 29, 5-6); Moise a stat pe munte 40 de zile pentru a primi legea (Ieșirea 34, 28); ninivitenii au postit 40 de zile pentru a se pocăi (Iona 3, 4-10); Iisus a postit în munte 40 de zile și 40 de nopți înainte de începerea activității publice (Matei 4, 1-2; Luca 4, 1-2).

Practica aceasta a fost adoptată de Biserică încă dinaintea secolului IV-lea, ca timp de pregătire a catehumenilor pentru Botez, adică pentru renașterea sau înnoirea spirituală. În creștinismul primar, postul prepascal de 40 de zile era deci, de fapt, postul catehumenilor; din secolul IV înainte, caracterul cate-

humenal al păresimilor cedează din ce în ce mai mult în favoarea celui penitențial; sub influența puternică a monahismului, întreaga Biserică creștină devine treptat penitentă. Dar sensul inițial al postului rămâne același; urcușul spre eshatologie.

Unii creștini din anumite zone ale Răsăritului, până către secolul al IV-lea, obișnuiau să înceteze postul începând cu joia din Săptămâna Mare (între Florii și Sfintele Paști). De aceea, *canonul 50 al Sinodului din Laodiceea* (anul 343) osândește obiceiul acesta dispunând să se țină post aspru în toată Patruzecimea⁴. Cam în aceeași vreme, *Constituțiile apostolice* (cartea V, cap. 18) recomandă să se postească, în săptămâna ultimă, astfel: „În zilele Paștilor, postiți începând din ziua a doua (luni) până vineri și sâmbătă șase zile, întrebuintând numai pâine și sare și legume și bând apă, iar de vin și de carne abțineți-vă în aceste zile, căci sunt zile de întristare, nu de sărbătoare; iar vineri și sâmbătă postiți cei cărora vă

3. *Triod*, București, 2000, p. 507.

4. „Nu se cuvine să se dezlege joia din săptămâna cea de pe urmă din Patruzecime, și astfel a necinsti Patruzecimea întreagă; ci se cuvine a ajuna toată Patruzecimea cu mâncări uscate”. Cf. arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 215.

stă în puțință, negustând nimic până la cântatul cocoșului din noapte. Iar de nu poate cineva să ajuneze în șir aceste două zile, să păzească cel puțin sâmbăta, căci zice undeva Domnul vorbind despre Sine: *Când Se va lua de la ei Mirele, vor posti în zilele acelea*". În secolul al VII-lea, *canonul 56 al Sinodului Trulan* (692) interzice, sub pedeapsa caterisirii și a excomunicării, consumarea hranei provenite de la animale (carne, ouă, brânză), în timpul Păresimilor, osândind astfel direct obiceiul armenilor și al apusenilor de a mânca lapte, ouă și brânză în sâmbetele și duminicile acestui post⁵. La începutul secolului IX, *canonul 48 al Sfântului Nichifor Mărturisorul*, patriarhul Constantinopolului, ne lasă să înțelegem că monahii, în tot Postul Paștilor, nu mâncau decât o singură dată pe zi (seara), îngăduindu-se numai celor ce lucrau (fizicește) să guste puțină pâine la ceasul IX din zi (adică în jurul orei 3 p.m.).

În general deci, în vechime, Postul Păresimilor era mult mai aspru decât astăzi. Toate zilele erau de ajunare, adică abținere completă de la orice

mâncare și băutură până la ceasul IX din zi (spre seară), afară de sâmbete și duminici, care erau exceptate de la ajunare.

Din cele mai vechi timpuri, Postul Păresimilor a fost ținut cu multă rigurozitate (de altfel, până astăzi, postul acesta este încă cel mai mult respectat în creștinătatea ortodoxă). *Canonul 69 apostolic* nu admite excepții decât în cazuri de boală⁶.

Pentru a trezi sufletele credincioșilor și a le îndemna la căință și smerenie, Biserica a hotărât, prin *canoanele 49 Laodiceea* și *52 Trulan*, ca în timpul Păresimilor să nu se săvârșească Liturghie decât sâmbăta, duminica și la sărbătoarea Bunevestiri, iar în celelalte zile ale săptămânii (de luni până vineri, inclusiv) să se săvârșească numai Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, care e mai potrivită pentru acest timp⁷. Totodată, pentru a păstra caracterul sobru al Păresimilor, Biserica a oprit prăznuirea sărbătorilor martirilor în zilele de rând ale Păresimilor, pomenirile acestora urmând a se face numai în sâmbetele și duminicile din

5. *Idem*, p. 131-132.

6. *Idem*, p. 41.

7. *Idem*, p. 129, 214.

acest timp⁸. Sunt oprite, de asemenea, nunțile și serbarea zilelor onomastice în Păresimi⁹, fiindcă acestea se serbează în general cu petreceri și veselie, care nu cadrează cu atmosfera de smerenie, de sobrietate și pocăință, specifică perioadelor de post. Odinioară, chiar și legile statului bizantin asigurau respectul cuvenit Postului Păresimilor, interzicând toate petrecerile, jocurile și spectacolele din acest timp.

Postul propriu-zis al Păresimilor este precedat de cele trei săptămâni introductive de la începutul perioadei Triodului (începând cu Duminica Vameșului și a Fariseului), care pregătesc treptat și prevestesc postul mai aspru, care începe de la Lăsatul secului. Ultima dintre acestea face deja trecerea spre postul propriu-zis, pentru că în cursul ei este îngăduit numai consumul ouălor, laptelui și al derivatelor lui, lăsându-se mai dinainte sec de carne (în seara duminicii a treia din Triod, adică Duminica Înfricoșătoarei Judecăți); de aceea, săptămâna aceasta poartă denumirea de *Săptămâna brânzei* sau *Săptămâna albă*.

8. *Idem*, p. 215, Canonul 51 Laodiceea.

9. *Ibidem*, Canonul 52 Laodiceea.

Toate serviciile divine din timpul Păresimilor sunt mai sobre decât cele din restul anului și îndeamnă la smerenie, întristare și căință. De aceea, Postul Păresimilor și întreaga perioadă a Triodului au o importanță de prim rang nu numai în evlavia monahală, ci și în spiritualitatea sau viața religioasă ortodoxă a credincioșilor mireni, în general; este timpul în care se spovedesc cei mai mulți credincioși, în vederea împărtășirii din ziua Paștilor, conform poruncii a patra a Bisericii¹⁰.

10. „Să ne spovedim și să ne împărtășim în fiecare din cele patru posturi mari de peste an sau, dacă nu putem, cel puțin o dată pe an, în Postul Sfințelor Paști”. Cf. *Credința ortodoxă*, Ed. Trinitas, Iași, 1996, p. 336.

RÂNDUIALA POSTIRII ȘI ALTE RÂNDUIELI BISERICEȘTI

Rânduiala postirii în perioada Păresimilor, conform tradiției stabilite în Biserică, este următoarea: în primele două zile (luni și marți din prima săptămână) se recomandă, pentru cei ce pot să țină, post complet sau (pentru cei slabi) ajunare până spre seară, când se poate mânca puțină pâine și bea apă; la fel în primele trei zile (luni, marți și miercuri) și ultimele două zile (vineri și sâmbătă) din Săptămâna Patimilor. Miercuri se ajunează până seara (odinioară până la săvârșirea Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite), când se mănâncă pâine și legume fierte fără untdelemn. În tot restul postului, în primele cinci zile din săptămână (luni - vineri inclusiv) se mănâncă uscat o singură dată pe zi (seara), iar sâmbăta și duminica de două ori pe zi, legume fierte cu untdelemn și puțin vin. Se dezleagă, de asemenea, la vin și

untdelemn (în orice zi a săptămânii ar cădea), la următoarele sărbători fără ținere (însemnate în calendar cu cruce neagră): Aflarea Capului Sfântului Ioan Botezătorul (24 februarie), Sfinții 40 de Mucenici (9 martie), Joia Canonului celui mare, înainte-serbarea și după-serbarea Bunevestiri (24 și 26 martie), precum și în ziua Sfântului Gheorghe (23 aprilie) și în Joia Patimilor. La praznicul Bunevestiri (25 martie) și în Duminica Floriilor se dezleagă și la pește (când însă Bunevestire cade în primele patru zile din Săptămâna Patimilor, se dezleagă numai la untdelemn și vin, iar când cade în vinerea sau sâmbăta acestei săptămâni, se dezleagă numai la vin).

Triodul, cartea de bază pentru slujbele obștești din această perioadă, înscrie următoarele rânduieli cu privire la postul de bucate în Păresimi:

*Marți, în săptămâna întâi
a Postului Mare*

„N-am luat obicei să facem Liturghia (Darurilor mai înainte sfințite) până miercuri, ca să postească după predanie toată frățimea; iar cei ce vor putea să postească până vineri“.